ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 7. septembra 2004 *

Vo veci C-456/02,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES,

podaný rozhodnutím Tribunal du travail de Bruxelles (Belgicko) z 21. novembra 2002 a doručený 18. decembra 2002, ktorý súvisí s konaním:

Michel Trojani

proti

Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS),

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, J.-P. Puissochet a J. N. Cunha Rodrigues (spravodajca), sudcovia R. Schintgen, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr a K. Lenaerts,

* Jazyk konania: francúzština.

generálny advokát: L. A. Geelhoed,
tajomník: M. Múgica Arzamendi, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a na pojednávanie zo 6. januára 2004,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— pán M. Trojani, v zastúpení: P. Leclerc, advokát,

— centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS), v zastúpení: M. Legein, advokát,

— belgická vláda, v zastúpení: A. Snoecx, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci C. Doutrelepont, advokát,

— dánska vláda, v zastúpení: J. Molde, splnomocnený zástupca,

— nemecká vláda, v zastúpení: W.-D. Plessing a M. Lumma, splnomocnení zástupcovia,

— francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a D. Petrausch, splnomocnení zástupcovia,

— holandská vláda, v zastúpení: H. G. Sevenster a N. Bel, splnomocnení zástupcovia,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: R. Caudwell, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci E. Sharpston, QC,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: D. Martin, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. februára 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 18, 39, 43 a 49 ES, článku 7 ods. 1 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2) v znení nariadenia Rady (EHS) č. 2434/92 z 27. júla 1992 (Ú. v. ES L 245, s. 1, ďalej len „nariadenie

č. 1612/68"), ako aj smernice Rady č. 90/364/EHS z 28. júna 1990 o práve pobytu (Ú. v. ES L 180, s. 26).

2 Návrh bol predložený v rámci konania medzi pánom Trojanim a Centre public d'aide sociale de Bruxelles (ďalej len „CPAS") vo veci nepriznania dávky v hmotnej núdzi (ďalej len „minimex") pánovi Trojanimu.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Podľa článku 18 ES:

„1. Každý občan únie má právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, rešpektujúc obmedzenia a podmienky stanovené v tejto zmluve a v predpisoch prijatých na ich vykonanie.

..."

4 Článok 39 ods. 1 ES znie:

„Zabezpečí sa voľný pohyb pracovníkov v rámci Spoločenstva."

5 Podľa článku 39 ods. 3 ES: „S výnimkou obmedzení odôvodnených verejným poriadkom, verejnou bezpečnosťou a ochranou verejného zdravia majú pracovníci právo:

...

c) na pobyt v niektorom z členských štátov za účelom zamestnania v súlade s ustanoveniami zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych aktov, ktorými sa upravuje zamestnávanie vlastných štátnych príslušníkov tohto štátu,

...“

6 Článok 1 ods. 1 smernice č. 90/364 stanovuje:

„Členské štáty udelia právo pobytu štátnym príslušníkom členských štátov, ktorým nevzniklo toto právo na základe iných ustanovení právnych predpisov spoločenstva ako aj ich rodinným príslušníkom, ako je definované v odseku 2 pod podmienkou, že majú pre seba i pre svojich rodinných príslušníkov uzavreté nemocenské poistenie [zdravotné poistenie — *neoficiálny preklad*] voči všetkým rizikám v hostiteľskom členskom štáte a majú dostatočné finančné prostriedky, aby sa v priebehu svojho pobytu nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu.“

Vnútroštátna právna úprava

7 Článok 1 zákona zo 7. augusta 1974 o práve na dávku v hmotnej núdzi (*Moniteur belge* z 18. septembra 1974, s. 11363) stanovuje:

„1. Každý belgický občan, ktorý dosiahol plnoletosť, má skutočný pobyt v Belgicku a nemá dostatočné finančné zdroje, ani si ich nemôže zabezpečiť vlastným pričinením alebo inak, má právo na dávku v hmotnej núdzi.

..."

8 Podľa článku 1 kráľovského dekrétu z 27. marca 1987 (*Moniteur belge* zo 7. apríla 1987, s. 5086), ktorým sa rozšírila pôsobnosť zákona zo 7. augusta 1974 o práve na dávku v hmotnej núdzi na osoby, ktoré nemajú belgickú štátnu príslušnosť:

„Pôsobnosť zákona zo 7. augusta 1974 o práve na dávku v hmotnej núdzi sa vzťahuje aj na osoby:

1. na ktoré sa vzťahuje nariadenie Rady Európskych spoločenstiev (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva;

..."

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

9 Pán Trojani je francúzsky občan, ktorý sa po krátkom pobyte v Belgicku roku 1972, počas ktorého údajne pôsobil ako samostatne zárobkovo činná osoba v sektore predaja, opätovne vrátil do Belgicka roku 2000. Bez toho, aby sa zaregistroval, býval spočiatku v kempingu v Blankenberge a od decembra 2001 v Bruseli. Po pobyte v mládežníckej ubytovni Jacques Brel bol od 8. januára 2002 prijatý na ubytovňu Armády spásy, kde za ubytovanie a vreckové vykonával v rámci individuálneho programu sociálno-profesijného znovuzačlenenia rôzne práce približne v rozsahu 30 hodín týždenne.

10 Keďže bol bez prostriedkov, obrátil sa na CPAS s cieľom získať minimex, a to z dôvodu, že musí platiť 400 eur mesačne za ubytovanie a že chce mať možnosť opustiť ubytovňu a bývať samostatne.

11 Zamietavé rozhodnutie CPAS, ktoré bolo odôvodnené skutočnosťou, že na jednej strane pán Trojani nemá belgickú štátnu príslušnosť a na strane druhej sa naňho nevzťahuje nariadenie č. 1612/68, bolo predmetom konania na Tribunal du travail de Bruxelles (Pracovný súd Brusel).

12 Vnútroštátny súd priznal pánovi Trojanimu nárok na dočasnú finančnú výpomoc od CPAS vo výške 300 eur. Zároveň rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1) Môže sa občan Únie, ktorého skutkové pomery sú opísané v tomto rozsudku,

— ktorý má povolenie na prechodný pobyt,

— nemá dostatočné finančné zdroje,

— vykonáva prácu pre ubytovňu v rozsahu približne 30 hodín týždenne v rámci individuálneho programu znovuzačlenenia,

— za odmenu v naturáliách, ktorá pokrýva jeho základné životné potreby v samotnej ubytovni,

domáhať práva na pobyt

— ako pracovník v zmysle článku 39 ES alebo článku 7 ods. 1 nariadenia č. 1612/68, alebo

— ako pracovník vykonávajúci samostatne zárobkovú činnosť v zmysle článku 43 ES, alebo

— ako poskytovateľ služby vzhľadom na činnosti, ktoré vykonáva v ubytovni alebo ako príjemca služby, vzhľadom na naturálne plnenie, ktoré mu poskytuje táto ubytovňa, v zmysle článku 49 ES, alebo

— jednoducho z dôvodu, že sa zúčastňuje programu vlastného sociálno-profesijného znovuzačlenenia?

2) V prípade zápornej odpovede môže sa odvolávať priamo na článok 18 ES, ktorý zaručuje právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území iného členského štátu, výlučne z titulu svojho európskeho občianstva?

Ako v takom prípade treba chápať podmienky stanovené v smernici 90/364 ... a/alebo „obmedzenia a podmienky" zakotvené v Zmluve ES, najmä požiadavku aspoň minimálnych zdrojov, ktorá ak by bola uplatnená pri vstupe do hostiteľskej krajiny, pripravila by ho o samotnú podstatu práva na pobyt?

Ak však naopak právo na pobyt automaticky vyplýva z občianstva Únie, môže hostiteľský štát následne zamietnuť žiadosť o minimex alebo sociálnu pomoc (dávky mimo sociálneho zabezpečenia), obmedzujúc jeho právo na pobyt z dôvodu, že nemá dostatočné finančné zdroje, ak sa takéto dávky priznávajú občanom hostiteľského štátu za podmienok, ktoré musia rovnako spĺňať Belgičania (preukázanie pripravenosti pracovať, preukázanie hmotnej núdze)?

Musí hostiteľská krajina dodržiavať nejaké iné pravidlá, aby nezbavila právo na pobyt jeho samotnej podstaty, napr. povinnosť posúdiť situáciu vo svetle skutočnosti, že žiadosť o minimex alebo sociálnu pomoc je časovo obmedzená, alebo vziať do úvahy zásadu proporcionality (bola by záťaž pre dotknutý štát neprimeraná)?"

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

13 V prvej otázke sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa osoba v rovnakom postavení ako žalobca vo veci samej môže domáhať práva na pobyt ako zamestnanec,

samostatne zárobkovo činná osoba alebo poskytovateľ prípadne príjemca služieb v zmysle článkov 39, 43 alebo 49 ES.

14 V kontexte voľného pohybu pracovníkov je na úvod potrebné pripomenúť, že článok 39 ods. 3 písm. c) ES priznáva občanom členského štátu právo zdržiavať sa na území iného členského štátu na účely zamestnania.

15 Ako už Súdny dvor rozhodol, má pojem „pracovník" podľa článku 39 ES špecifický význam Spoločenstva a nesmie sa vykladať zužujúco. Za pracovníka je potrebné považovať každého, kto vykonáva skutočné a účinné činnosti, s výnimkou činností, ktoré sú tak obmedzené, že sa javia ako čisto okrajové a vedľajšie. Základnou charakteristickou črtou pracovnoprávneho vzťahu podľa judikatúry je, že jedna osoba vykonáva činnosti v určitom čase v prospech inej osoby a pod jej vedením, za čo dostáva odmenu (pozri najmä rozsudky z 3. júla 1986, Lawrie-Blum, 66/85, Zb. s. 2121, body 16 a 17, a z 23. marca 2004, Collins, C-138/02, Zb. s. I-2703, bod 26).

16 Navyše, *sui generis* povaha zamestnaneckého vzťahu podľa vnútroštátneho práva, úroveň produktivity dotknutej osoby, pôvod zdrojov, z ktorých je vyplácaná odmena, ani obmedzená výška odmeny nemôžu mať vplyv na to, či sa osoba považuje za pracovníka na účely práva Spoločenstva (pozri rozsudky z 23. marca 1982, Levin, 53/81, Zb. s. 1035, bod 16; z 31. mája 1989, Bettray, 344/87, Zb. s. 1621, body 15 a 16, ako aj z 19. novembra 2002, Kurz, C-188/00, Zb. s. I-10691, bod 32).

17 Pokiaľ ide skôr o overenie, či je splnená podmienka výkonu skutočnej a účinnej činnosti za odmenu, musí vnútroštátny súd vychádzať z objektívnych kritérií a celkovo vyhodnotiť všetky okolnosti prípadu, ktoré sa týkajú tak povahy vykonávaných činností, ako aj povahy pracovnoprávneho vzťahu (pozri rozsudok zo 6. novembra 2003, Ninni-Orasche, C-413/01, Zb. s. I-13187, bod 27).

18 V tomto ohľade už Súdny dvor rozhodol, že za skutočnú a účinnú ekonomickú činnosť nemožno považovať takú činnosť, ktorá je pre dotknuté osoby iba prostriedkom rehabilitácie alebo znovuzačlenenia sa (rozsudok Bettray, už citovaný, bod 17).

19 K takémuto záveru však možno dospieť iba vzhľadom na osobitné črty uvedeného prípadu, v ktorom bola osoba z dôvodu toxikománie zamestnaná na základe vnútroštátneho právneho predpisu, ktorého cieľom je zabezpečiť prácu osobám, ktoré sú na neurčitú dobu neschopné pracovať za normálnych podmienok vzhľadom na okolnosti vlastné ich stavu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. novembra 1998, Birden, C-1/97, Zb. s. I-7747, body 30 a 31).

20 V predmetnom prípade, ako to jasne vyplýva z rozhodnutia, ktorým sa kladie prejudiciálna otázka, pán Trojani vykonáva pre Armádu spásy a pod jej vedením rôzne práce v rozsahu približne 30 hodín týždenne v rámci individuálneho programu znovuzačlenenia sa, za čo dostáva odmenu v naturáliách a vreckové.

21 Podľa príslušných ustanovení dekrétu Commission communautaire française z 27. mája 1999 o udeľovaní povolení a podpôr ubytovniam (*Moniteur belge* z 18. júna 1999, s. 23101) je úlohou Armády spásy prijímať, ubytovávať a poskytovať

psychosociálnu pomoc, prispôsobenú potrebám jej príjemcov, s cieľom podporiť ich samostatnosť, fyzickú pohodu a znovuzačlenenie do spoločnosti. Preto sa musí dohodnúť s každou dotknutou osobou na individuálnom programe znovuzačlenenia, ktorý stanoví ciele, ktoré sa majú dosiahnuť, a prostriedky na ich dosiahnutie.

22 Zistením, že naturálne a peňažné plnenia, ktoré Armáda spásy poskytovala pánovi Trojanimu, predstavujú odmenu za činnosti, ktoré pre ňu a pod jej vedením vykonával, vnútroštátny súd uznal existenciu základných zložiek plateného pracovnoprávneho vzťahu, a to vzťahu podriadenosti a výplaty odmeny.

23 Na to, aby mal žalobca vo veci samej postavenie pracovníka, by však vnútroštátny súd musel na základe posúdenia skutkového stavu, ktoré je v jeho výlučnej pôsobnosti, potvrdiť, že daná platená činnosť je skutočná a účinná.

24 Vnútroštátny súd sa musí predovšetkým presvedčiť, či sa činnosti skutočne vykonávané pánom Trojanim môžu považovať za súčasť normálneho trhu práce. Na tieto účely je možné vziať do úvahy postavenie a bežné postupy ubytovne, obsah programu spoločenského znovuzačlenenia, ako aj charakter a podrobnosti výkonu činnosti.

25 Pokiaľ ide o použiteľnosť článkov 43 a 49 ES, treba konštatovať, že v konaní vo veci samej nie je možné domáhať sa žiadneho z týchto ustanovení Zmluvy ES ako právneho základu pre právo na pobyt.

26 Ako vyplýva z bodu 20 tohto rozsudku, pán Trojani vykonáva na trvalej báze činnosti v prospech a pod vedením Armády spásy a ako protihodnotu za ne dostáva odmenu.

27 Takže po prvé, právo usadiť sa zakotvené v článkoch 43 až 48 ES zahŕňa len právo na prístup ku všetkým druhom samostatnej zárobkovej činnosti, právo zakladať a viesť podniky, zriaďovať obchodné zastúpenia, organizačné zložky a dcérske spoločnosti (pozri najmä rozsudky z 11. mája 1999, Pfeiffer, C-255/97, Zb. s. I-2835, bod 18, a zo 17. októbra 2002, Payroll a i., C-79/01, Zb. s. I-8923, bod 24). Činnosti, za ktoré sa vypláca mzda, sú z pôsobnosti týchto článkov vylúčené.

28 Po druhé, podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sa na činnosť vykonávanú na trvalej báze alebo prinajmenšom bez predpokladateľného časového ohraničenia nevzťahujú ustanovenia práva Spoločenstva o poskytovaní služieb (pozri rozsudky z 5. októbra 1988, Steymann, 196/87, Zb. s. 6159, bod 16, a z 11. decembra 2003, Schnitzer, C-215/01, Zb. s. I-14847, body 27 až 29).

29 Za týchto okolností musí odpoveď na prvú otázku znieť, že na osobu v rovnakom postavení ako žalobca v konaní vo veci samej, sa na jednej strane nevzťahujú články 43 a 49 ES a na druhej strane sa táto osoba môže domáhať práva na pobyt ako pracovník v zmysle článku 39 ES, len ak je platená činnosť, ktorú vykonáva, skutočná a účinná. Je na vnútroštátnom súde, aby náležite posúdil skutkový stav s cieľom rozhodnúť, či je tomu tak v prípade, o ktorom pojednáva.

O druhej otázke

30 V druhej otázke sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v prípade zápornej odpovede na prvú otázku má osoba v rovnakej situácii ako žalobca v konaní vo veci samej

právo na pobyt v hostiteľskom štáte iba z titulu občianstva Európskej únie na základe priameho uplatnenia článku 18 ES.

31 Je potrebné pripomenúť, že právo zdržiavať sa na území členských štátov je priznané priamo všetkým občanom Únie v článku 18 ods. 1 ES (pozri rozsudok zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, Zb. s. I-7091, bod 84). Pán Trojani sa preto môže dovolávať tohto ustanovenia Zmluvy čisto z titulu, že je občanom Únie.

32 Toto právo však nie je nepodmienečné. Priznáva sa v rámci obmedzení a za podmienok stanovených Zmluvou a ustanoveniami prijatými na jej vykonanie.

33 Ako vyplýva z článku 1 smernice č. 90/364, medzi tieto obmedzenia a podmienky patrí aj možnosť členských štátov žiadať od štátnych príslušníkov iného členského štátu, ktorí chcú uplatniť právo na pobyt na ich území, aby mali pre seba a svojich rodinných príslušníkov uzavreté zdravotné poistenie pokrývajúce všetky riziká v hostiteľskom členskom štáte a aby mali dostatočné finančné zdroje a nemohli sa tak počas svojho pobytu stať záťažou pre systém sociálnej pomoci daného štátu.

34 Ako už Súdny dvor v minulosti rozhodol, tieto obmedzenia a podmienky sa musia uplatňovať v súlade s obmedzeniami stanovenými právom Spoločenstva a všeobecnými zásadami tohto práva, najmä zásadou proporcionality (rozsudok Baumbast a R, už citovaný, bod 91).

35 Z rozhodnutia, ktorým bola položená prejudiciálna otázka, vyplýva, že práve nedostatok prostriedkov bol dôvodom, prečo pán Trojani požiadal o dávku, akou je minimex.

36 Za takých okolností občan Únie, ktorý sa nachádza v rovnakom postavení ako žalobca v konaní vo veci samej, nepožíva na základe článku 18 ES právo zdržiavať sa území členského štátu, ktorého nie je občanom, keďže nemá dostatočné finančné zdroje v zmysle smernice č. 90/364. Na rozdiel od okolností vo veci Baumbast a R., už citovanej (bod 92), nič nenasvedčuje tomu, že by v situácii, aká je v konaní vo veci samej, neuznanie tohto práva prekračovalo rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa sledovaného touto smernicou.

37 Treba však poznamenať, že podľa informácií, ktoré boli predložené Súdnemu dvoru, sa pán Trojani zdržiava v Belgicku legálne, čo je potvrdené povolením na pobyt, ktoré mu medzičasom udelili orgány miestnej správy v Bruseli.

38 Na tomto mieste treba pripomenúť, že Súdny dvor má poskytnúť vnútroštátnemu súdu všetky výkladové prostriedky týkajúce sa práva Spoločenstva, ktoré mu môžu pomôcť rozhodnúť vo veci, o ktorej pojednáva, a to bez ohľadu na to, či tento súd na ne osobitne odkázal vo svojich otázkach alebo nie (k tomu pozri najmä rozsudky z 12. decembra 1990, SARPP, C-241/89, Zb. s. I-4695, bod 8; z 2. februára 1994, Verband Sozialer Wettbewerb („Clinique"), C-315/92, Zb. s. I-317, bod 7, a zo 4. marca 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, C-87/97, Zb. s. I-1301, bod 16).

39 V kontexte predmetného prípadu je potrebné podrobnejšie preskúmať, či sa napriek záverom v bode 36 tohto rozsudku občan Únie, nachádzajúci sa v rovnakom postavení ako žalobca vo veci samej, nemôže dovolávať článku 12 ES, podľa ktorého

sa v rámci pôsobnosti Zmluvy a bez toho, aby boli dotknuté jej osobitné ustanovenia, zakazuje akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti.

40 V predmetnom prípade treba konštatovať, že hoci členské štáty môžu podmieniť pobyt občana Únie, ktorý nie je ekonomicky aktívny, tým, že musí mať dostatok finančných zdrojov, neznamená to, že takáto osoba nemôže počas svojho legálneho pobytu v členskom štáte požívať výhody vyplývajúce zo základnej zásady rovnakého zaobchádzania, ako je stanovená v článku 12 ES.

41 V danom kontexte je potrebné konštatovať tieto tri skutočnosti.

42 Po prvé, ako už Súdny dvor rozhodol, dávka sociálnej pomoci, ako je napríklad minimex, patrí do oblasti pôsobnosti Zmluvy (pozri rozsudok z 20. septembra 2001, Grzelczyk, C-184/99, Zb. s. I-6193, najmä bod 46).

43 Po druhé, pokiaľ ide o takéto dávky, môže sa občan Únie, ktorý nie je ekonomicky aktívny, odvolať na článok 12 ES, ak sa istý čas legálne zdržiaval na území hostiteľského členského štátu alebo má povolenie na pobyt.

44 Po tretie, taká vnútroštátna právna úprava ako tá, ktorej sa týka konanie vo veci samej, v rozsahu, v akom nepriznáva občanom Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a legálne sa zdržiavajú na jeho území a spĺňajú

požiadavky, ktoré sú kladené na štátnych príslušníkov tohto štátu, predstavuje diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti, ktorá je zakázaná článkom 12 ES.

45 Je potrebné dodať, že členský štát môže zaujať stanovisko, že štátny príslušník iného členského štátu, ktorý žiada o sociálnu pomoc, už ďalej nespĺňa podmienky, od ktorých závisí jeho právo na pobyt. V takom prípade môže hostiteľský členský štát v rámci obmedzení stanovených právom Spoločenstva prijať opatrenia na jeho vyhostenie. V každom prípade však využitie systému sociálnej pomoci občanom Únie nesmie automaticky viesť k takémuto opatreniu (v tomto zmysle pozri rozsudok Grzelczyk, už citovaný, body 42 a 43).

46 Z uvedeného vyplýva, že odpoveď na druhú otázku musí znieť, že občan Únie, ktorý nemá právo na pobyt na území hostiteľského členského štátu podľa článkov 39, 43 alebo 49 ES, má čisto z titulu občianstva Únie právo na pobyt na základe priameho uplatnenia článku 18 ods. 1 ES. Výkon tohto práva podlieha obmedzeniam a podmienkam stanoveným v uvedenom ustanovení, príslušné orgány však musia zabezpečiť, že sa tieto obmedzenia a podmienky uplatňujú v súlade so všeobecnými zásadami práva Spoločenstva, najmä zásadou proporcionality. Akonáhle sa však potvrdí, že osoba v postavení rovnakom ako žalobca v konaní vo veci samej má povolenie na pobyt, môže sa táto osoba odvolať na článok 12 ES s cieľom získať dávku sociálnej pomoci, akou je minimex.

O trovách

47 Vzhľadom na to, že konanie pre Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou

postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1) **Na osobu v rovnakom postavení ako žalobca v konaní vo veci samej sa na jednej strane nevzťahujú články 43 a 49 ES a na druhej strane sa táto osoba môže domáhať práva na pobyt ako pracovník v zmysle článku 39 ES, len ak je platená činnosť, ktorú vykonáva, skutočná a účinná. Je na vnútroštátnom súde, aby náležite posúdil skutkový stav s cieľom rozhodnúť, či je tomu tak v prípade, o ktorom pojednáva.**

2) **Občan Európskej únie, ktorý nemá právo na pobyt na území hostiteľského členského štátu podľa článkov 39, 43 alebo 49 ES, má čisto z titulu občianstva Únie právo na pobyt na základe priameho uplatnenia článku 18 ods. 1 ES. Výkon tohto práva podlieha obmedzeniam a podmienkam stanoveným v uvedenom ustanovení, príslušné orgány však musia zabezpečiť, že sa tieto obmedzenia a podmienky uplatňujú v súlade so všeobecnými zásadami práva Spoločenstva, najmä zásadou proporcionality. Akonáhle sa však potvrdí, že osoba v postavení rovnakom ako žalobca v konaní vo veci samej má povolenie na pobyt, môže sa táto osoba odvolať na článok 12 ES s cieľom získať dávku sociálnej pomoci, akou je minimex.**

Podpisy